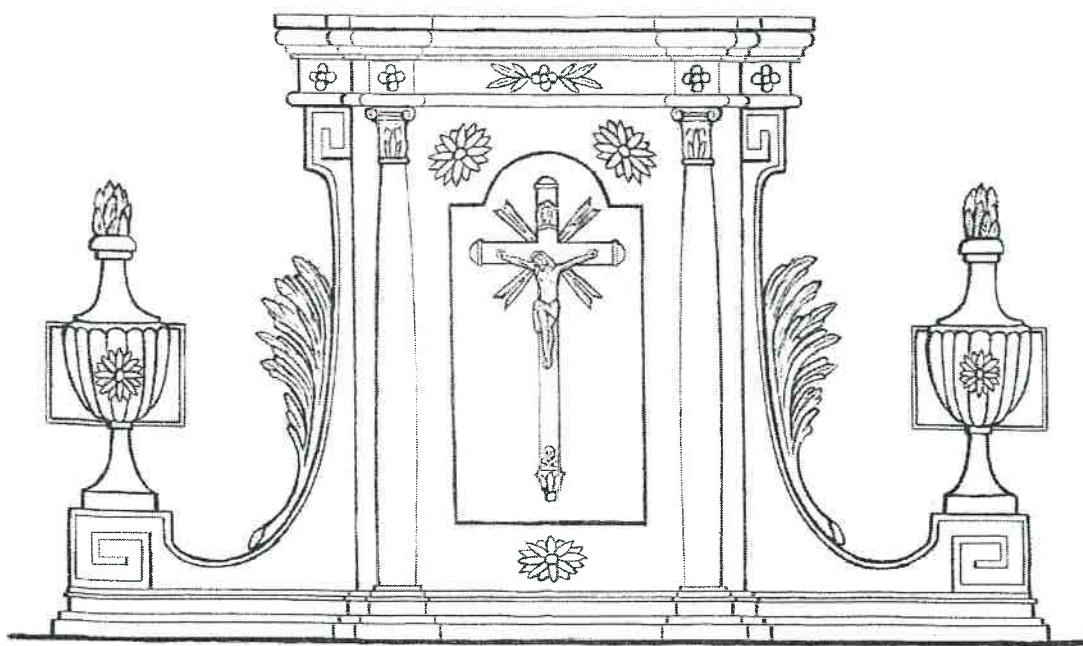

Akademický sochár Dušan Hagara

NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

**TABERNÁKULUM
Kaplnka sv. Juliany**

NOVÁKY

2015

OBSAH:

I. ÚVOD

II. ZÁKLAZNÉ ÚDAJE O PAMIATKE

III. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM

IV. NÁVRH NA REŠTAURÁTORSKU REALIZÁCIU

V. ZDÔVODNENIE REŠTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

VI. ZOZNAM FOTODOKUMENTÁCIE

PRÍLOHY:

Fotografická dokumentácia:

Miesto osadenia v kaplnke foto č. A

Stav pred reštaurovaním foto č. 1- 12

Sondážny výskum foto č. 13 -20

Grafická dokumentácia č. 1 -5

I. ÚVOD

Správu z reštaurátorského výskumu a Návrh na reštaurovanie Tabernákula z kaplnky sv. Juliány v Novákoch vypracoval akademický sochár Dušan Hagara, zodpovedný reštaurátor, v zmysle § 33 Zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu a v zmysle § 5 jeho vykonávajúcej vyhlášky MK SR č. 16/2003 Z. z., Autor reštaurovania a zároveň spracovateľ Návrhu na reštaurovanie je v zmysle Zákona NR SR č. 200/94 Zb. o Komore reštaurátorov členom komory, so špecializáciou na reštaurovanie drevených plastík, architektonických článkov a oltárnych architektúr.

Reštaurátorský výskum bol vykonaný na základe požiadavky Mesta Nováky. Výskum prebiehal v druhej polovici roka 2014.

V roku 2014 bol vykonaný Umelecko-historický výskum, Mgr. Renátou Kollárovou, ktorý obsahuje archívne historické údaje o vzniku kaplnky a spomína zistené čiastočne údaje o existencii osadenia tabernákula na murovanej menze.

Tento Návrh na reštaurovanie sa nezaoberá umelecko-historickým výskumom mobiliáru, pretože je čiastočne doložený už vo vykonanom Umelecko-historickom výskume a bolo by to duplicitou. Hlbší výskum predmetného mobiliáru, neboli predmetom reštaurátorského výskumu.

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PAMIATKE

Názov:	Tabernákulum
Číslo ÚZPF:	nemá
Názov a č. ÚZPF objektu, ktorého je predmet reštaurovania súčasťou:	Kaplnka sv. Juliany, č. ÚZPF: 855/0
Zaužívaný názov NKP:	cintorínska kaplnka sv. Juliany
Číslo parcely:	1799/2
Adresa:	ul. A. Hlinku
Mesto:	Nováky
Okres:	Prievidza
Kraj:	Trenčiansky
Správca PO:	Mesto Nováky
Užívateľ PO:	Rím. kat. farnosť Nováky
Umiestnenie predmetu zámeru:	na murovanej menze, interiér kaplnky
Sloh, datovanie KP:	klasicizmus, 1816 - 1822
Autor:	neznámy
Materiál, technika:	polychromovaná drevorezba
Využitie predmetu zámeru :	umeleckohistorický komponent interiéru kaplnky s kultovou funkciou
Autor rešaurátorského výskumu:	akademický sochár Dušan Hagara

III. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM

Pamiatka bola pred reštaurovaním podrobena reštaurátorškému výskumu, ktorý pozostával z vizuálneho výskumu a sondážneho výskumu.

Realizoval sa a vychádzal zo stavu pamiatky a zameral sa hlavne na :

- stav drevnej hmoty a konštrukcie
- rozsah zachovania originálu a rozsah druhotných zásahov
- použité materiály a technológie
- určenie optimálnych reštaurátorských technológií a postupov pre reštaurovanie

Metodika reštaurátorského výskumu vyplynula zo základných charakteristík každého prvku. Spôsob a rozsah výskumu bol podmienený požadovaným druhom obnovy:

- a) ošetriť a konzervovať drevnú hmotu architektúry a ornamentálnej výzdoby mobiliáru
- b) úbytky hmoty architektonických a ornamentálnych prvkov doplniť metódou slohovej rekonštrukcie v pôvodnom materiáli
- c) zachovať originálnu polychrómiu
- d) farebné a tvarové zjednotenie pamiatky

Vizuálny výskum sa zameral hlavne na zistenie stavu prvkov pred reštaurovaním. Tento výskum umožnil zistiť základný sumár informácií a

údajov o príčinách a rozsahu poškodenia, ako aj o rozsahu a kvalite sekundárnych zásahov.

Tabernákulum bolo pôvodne osadené v pohľadovej osi ako súčasť vystavanej oltárnej architektúry / foto č. A/. Bolo osadené na výrazne profilovanej murovanej menze, po stranách dvojica pilastrov s kanelovaným driekom a masívou profilovanou rímsou. Tieto boli vo vrchnej časti spojené segmentovo stlačenou profilovanou rímsou. Kruhový priestor kaplnky bol medzi pilastrami vyplnený iluzívnu maľovanou drapériou v tvare baldachýnu / viď grafická príloha č. 5/

Technický stav pamiatky je v súčasnosti nevyhovujúci. Vo väčšej časti je dochovaná hlavne stredná časť tabernákula. Bočné architektonické časti sa nedochovali a ornamentálna výzdoba sa dochovala len fragmentárne / foto č. 1-8.

K základným faktorom ovplyvňujúcim stav pamiatky patria charakter a vlastnosti použitého materiálu, dreva, ktoré je značne oslabená v konštrukčných spojoch, zosychaním drevnej hmoty a napadnuté lokálne červotočom / foto č. 8 -12/.

Pamiatkový objekt je značne rozrušený eróziou materiálu, znehodnotený sekundárnymi premaľbami a úpravami. Konštrukcia tabernákula je kompletizovaná čapovanými, kolíčkovanými, klincovanými a glejovými spojmi.

Skelet je vyhotovený zo smrekového dreva, ornamentálne prvky sú vyrezané z lipového dreva.

Povrch tabernákula je v súčasnosti upravený šedobielym náterom, ornamentálna výzdoba je pretretá šedočierrou farbou, časti architektúry sú lineárne pretreté čiernou farbou, dvierka vnútorné pole zvonku, je upravené plastickým dekoratívnym krížom v strede / foto č. 1,2/, je

lokálne pretretý šedobielou a čierou farbou. Vnútro tabernákula je upravené tmavomodrým farebným náterom zdobeným bielymi hviezdičkami /foto č. 3/. Farebné vrstvy sú na jemnom kriedovom podklade, výrazne znehodnotené povrchovými nečistotami, sekundárnymi farebnými úpravami.

Vyhodnotenie reštaurátorského výskumu:

Na základe výskumu možno konštatovať výraznú **rozrušenosť drevnej hmoty a polychrómie tabernákula**. Polychrómia je značne znečistená, uvoľnená a znehodnotená sekundárnym náterom/ foto č. 1,2,3,4/. Poškodenie polychrómie je aj v konštrukčných spojoch, kde je **farebná vrstva uvolnená a chýba**. Najväčší rozsah poškodenia polychrómie je v oblasti spodnej a vrchnej rímsy. **Chýba väčšie množstvo architektonických a drobných ornamentálnych prvkov** /foto č. 5,6,9/. Existenciu chýbajúcich častí ornamentálnej výzdoby dokumentujú dochované drevené tyle a dierky po typloch po osadení, slúžiace na osadenie jednotlivých chýbajúcich častí ornamentálnej výzdoby /foto č. 5,6/.

Tabernákulum malo pravdepodobne po bokoch napojené bočné architektonické časti, čomu napovedajú stopy po osadení, napojení a načapovaní ďalších architektonických častí / foto č. 4, 9,19, 20/.

Dvierka sú osadené na kovových pántoch a zatvárali sa pravdepodobne na obrtlík, čomu napovedá dierka na architektúre debnenia/ foto č. 2/, pričom dvierka sú bez stopy kotvenianej časti, súvisiacej s fixovaním dvierok – zatváraním.

Prehľad zachovaných a chýbajúcich častí:

- pravá a ľavá bočná strana architektúry tabernákula /celé časti chýbajú/
- hlavica stĺpu /1 ks zachovaný - 1ks chýba /

- drieky stĺpov s pätkami / 2ks chýbajú/
- dekoratívne rozety / 2 ks zachované- cca 8 ks chýbajú/
- rastlinná ornamentika vrchné kladie / 2ks zachované – cca 10 ks chýbajú/
- plamene na vázach / 2 ks chýbajú /
- väčšie množstvo drobných kúskov z dochovanej architektonickej časti / rímsy/, ornamentálnej výzdoby a váz.

ROZMERY:/ vid' grafická príloha č. 2/

Tabernákulum	výška	78 cm
	šírka	58 cm
	hlbka	38 cm
Vázy	výška	39 cm
	šírka	14 cm
	hlbka	10 cm
Hlavice	výška	6 cm
	šírka	5 cm
	hlbka	4 cm
Dekoratívna roletka	výška	7 cm
	šírka	9 cm
	hlbka	1,8 cm
Murovaná menza	výška	104,80 cm
	šírka	121 cm
	hlbka	47 cm

SONDÁŽNY VÝSKUM / viď grafická príloha č. 4, foto č. 13- 20/

Sonda č. 01 – váza / foto č. 13/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 2 čierno-šedá farba
- 1 okrová farba
- 1 kriedový podklad
- 0 drevo

Sonda č. 02 – hlavica / foto č. 14/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 2 čierno-šedá farba
- 1 okrová farba
- 0 drevo

Sonda č. 03 – architektúra / foto č. 15/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 1 čierno-šedá farba
- 1 bielošedá farba
- 1 kriedový podklad

Sonda č. 04 – dvierka / foto č. 16/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 2 tmavomodrá farba
- 1 svetlomodrá farba

Sonda č. 05 – ornament/ foto č. 17/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 2 šedočierna farba
- 1 okrová farba

Sonda č. 06 – dvierka, kríž/ foto č. 18/

- stmavnutý lak s povrchovými nečistotami
- 2 čiernošedá farba
- 1 bielošedá farba
- 1 kriedový podklad
- D drevo

Sonda / foto č. 19/

Stopa po osadení bočnej časti architektúry

Sonda / foto č. 20/

Stopa po osadení bočnej časti architektúry

IV. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

Tabernákulum bolo z kaplnky prevezené do ateliéru, kde bol vykonaný reštaurátorský výskum. Súčasťou demontáže bolo spracovanie podrobnej fotografickej a grafickej dokumentácie.

Pred začatím vlastného reštaurovania budú z pevne osadených časti oltárnej architektúry demontované voľné časti architektúry a ornamentálnej výzdoby.

Návrh technológie reštaurovania hmotnej podstavy diela:

Na úvod uvolnený kriedový podklad bude fixovaný 10% roztokom želatíny. Predné, zadné, vrchné a spodné časti budú mechanicky očistené vysávaním povrchových nečistôt. Usadené nečistoty budú odstránené skalpelom a mastné nečistoty rozpúšťadlom s prísadou saponátu.

Na základe výsledkov sondážneho výskumu sa uskutoční celoplošné odstránenie premalieb na originálnu vrstvu za použitia chemických rozpúšťadiel, určených na základe výsledkov testov, uskutočnených pred vlastným odstránením premalieb - do úvahy budú prichádzať: Tauberové rozpúšťadlo, dimetylformaldehyd, terpentín, acetón, denaturovaný lieh v kombinácii s mechanickými úkonmi. Pôvodná vrstva polychrómie bude po použití chemikálií separovaná terpentínom.

Z dôvodu značného rozrušenia drevnej hmoty červotočom, budú jednotlivé časti oltárnej architektúry sochárskej výzdoby a ornamentálnej výzdoby petrifikované náterom a ponorom do Solakrylu

BT-55, riedeného v pomere 1:5 s prísadou Lastanolu. Po petrifikácii budú drevené časti postupne vysúšané v priestore s pomalým prúdením vzduchu a teplote 18 °C a zbavované otieraním prebytočného roztoku. Uvoľnený kriedový podklad bude opäťovne fixovaný roztokom 10 % želatíny.

Návrh technológie rekonštrukcie chýbajúcich častí:

Chýbajúca profilácia ríms, bude rekonštruovaná v súlade so zachovanými profilmami ríms v totožnom materiáli. Chýbajúce časti sochárskej výzdoby, ornamentálnej výzdoby budú rekonštruované po predbežnom naštudovaní tvaru v plastelíne a vyrezané do lipového dreva.

Architektonická kompozícia chýbajúcich častí bočných strán tabernákula bude vyhotovená na základe návrhu tvarovej rekonštrukcie / grafická príloha č. 5/. Rekonštrukcia architektonických častí bude vykonaná na základe nálezov stôp kotvenia /foto č. 19, 20/ a na základe historických vzorov kompozícií tabernákulov, vychádzajúc z nálezových fragmentov dekoratívnych prvkov a ich osadenia. Architektonické časti budú vyhotovené zo smrekového dreva / viď grafická príloha č. 3/

Tmelenie poškodených častí drevnej hmoty sa uskutoční po predchádzajúcim zrekonštruovaní chýbajúcich častí, kompletizácií uvoľnených častí a zlepení rozglejených častí.

Veľké otvory a špáry budú plombované drevom, totožným s originálom, menšie otvory po klincoch sa vytmelia drevopilinovým emulzným tmelom, ktorý sa po vytvrdení povrchovo opracuje zabrúsením.

Po tmelení drevnej hmoty budú chýbajúce povrchy kriedovej vrstvy dokriedované kriedovou vrstvou a zapracované zabrúsením.

Farebné zjednotenie retuš bude uskutočnená podľa charakteru absentujúcich častí, pripodobňujúcim spôsobom, temperovými a maiemerovými farbami.

Záverečná povrchová úprava, lícna a rubová strana bude upravená voskovým náterom, rozpusteným v toluéne.

Na murovanej oltárnej menze po jej zreštaurovaní bude vyhotovená a osadená drevená doska, ktorá bude farebne upravená po konzultácií s reštaurátorom a metodikom PÚ na základe intenzity a farebnosti zreštaurovaného interiéru.

Na takto upravenú oltárnu menu bude osadené zreštaurované tabernákulum.

V priebehu reštaurovania bude priebeh reštaurátorských prác dokumentovaný fotograficky.

V. ZDÔVODNENIE REŠTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

Reštaurovanie Tabernákula z kaplnky sv. Juliany tvorí jednu etapu pamiatkovej obnovy kaplnky.

Na základe historického a reštaurátorského výskumu bol stanovený optimálny technologický postup reštaurovania, ktorý v celom rozsahu zohľadňuje platné zásady pamiatkovej starostlivosti, metódy a techniky súčasnej reštaurátorskej praxe. Drevná hmota oltára je značne rozrušená a čiastočne znehodnotená fyzickým starnutím a zásahmi v minulosti. Základom uchovania pamiatky bude nevyhnutné petrifikovanie všetkých drevených častí. Následne budú realizované všetky reštaurátorské úkony, pričom navrhovaná metodika reštaurovania maximálne respektuje originál. Odstránením premalieb, a rekonštrukciou chýbajúcich častí budú tabernákulu prinavrátené jeho pôvodné výtvarno - estetické hodnoty a pamiatka bude prezentovaná v pôvodnom koloristickom a tvaroslovnom riešení.

Zreštaurovaním sa dielo zachráni pred ďalším postupným rozkladom a súčasne sa pamiatka sprístupní vo svojom pôvodnom výtvarnom a emotívnom vyznení.

Metodika reštaurovania je v súlade s budúcou kultovou funkciou zreštaurovaného interiéru kaplnky sv. Juliany.

VI. ZOZNAM FOTODOKUMENTÁCIE

A. Miesto osadenia v kaplnke, celok, stav pred reštaurovaním

Stav pred reštaurovaním:

1. Tabernákulum, celok
2. Dvierka, detail
3. Tabernákulum, celok, otvorené dvierka s fragmentmi časti
4. Pravá strana, vrchná časť, stopa po osadení bočnej časti
5. Ľavá strana, vrchná rímsa z zachovanou hlavicou
6. Pravá strana, vrchná rímsa
7. Zachované hlavice a detail ornamentálnej výzdoby
8. Detail zachovanej ornamentálnej dekoratívnej výzdoby
9. Vrchná plocha tabernákula
10. Detail vrchnej plochy, ľavá strana
11. Spodná plocha tabernákula
12. Detail spodnej plochy, pravá strana

Sondážny výskum:

13. Sonda S01, váza
14. Sonda S02, hlavica
15. Sonda S03, plocha architektúry
16. Sonda S04, dvierka
17. Sonda S05, ornament
18. Sonda S06, kríž, dvierka
19. Tabernákulum, celok, ľavá strana, stopa po osadení chýbajúcej bočnej strany architektúry
20. Tabernákulum, detail, ľavá strana, stopa po osadení chýbajúcej bočnej strany architektúry

MIESTO OSADENIA V KAPLNKE

A

STAV PRED REŠTAUROVANÍM

1

2

3

4

5

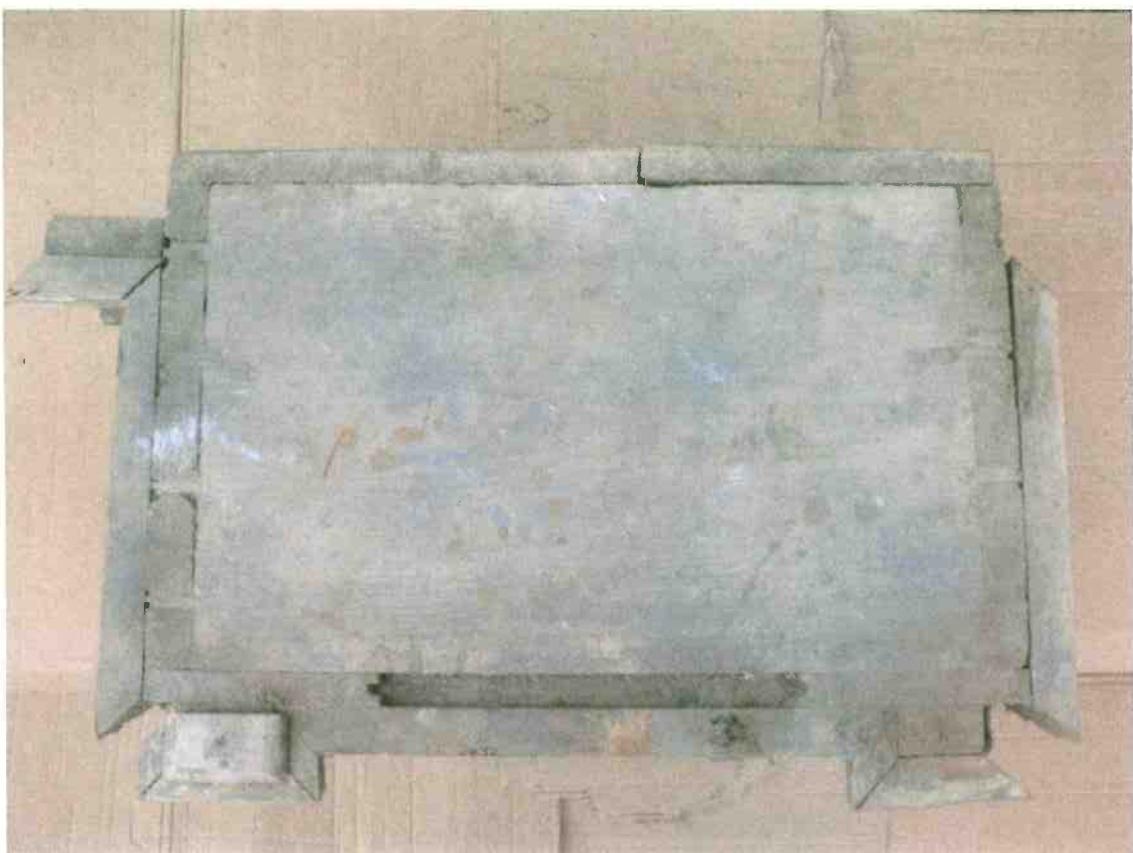
6

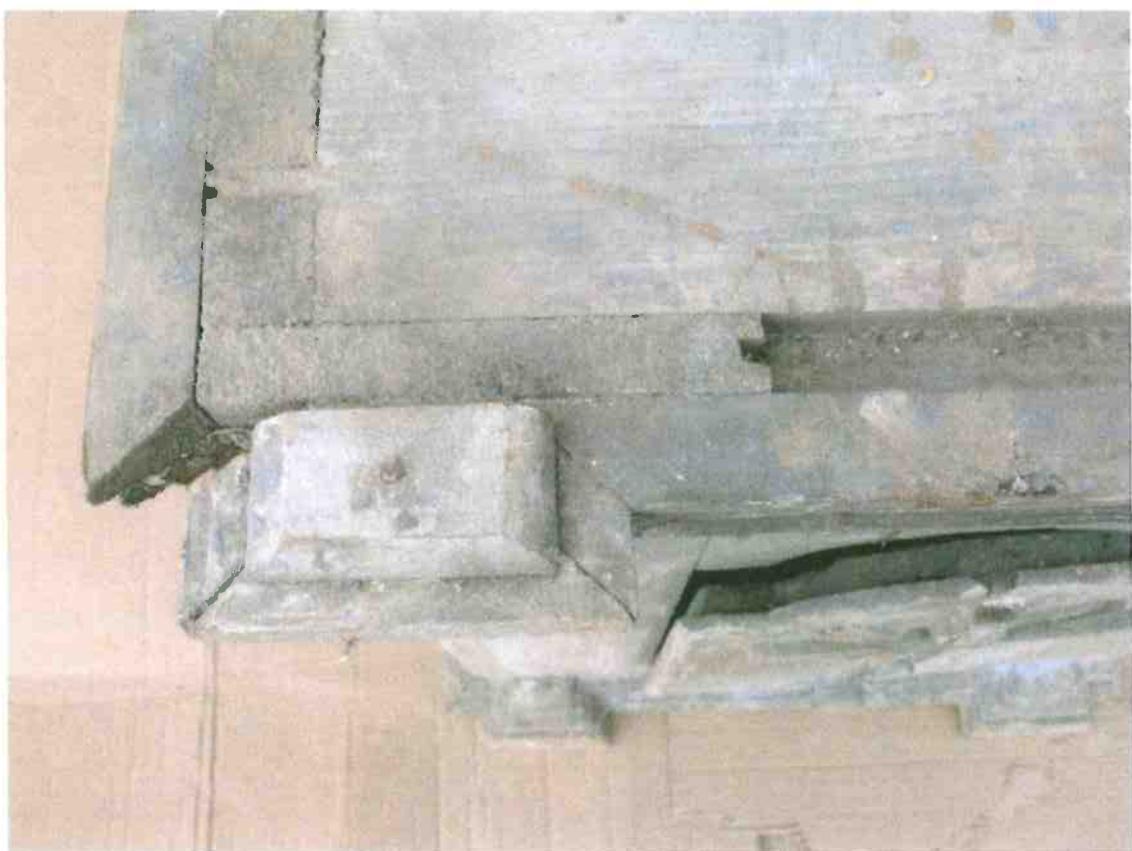
7

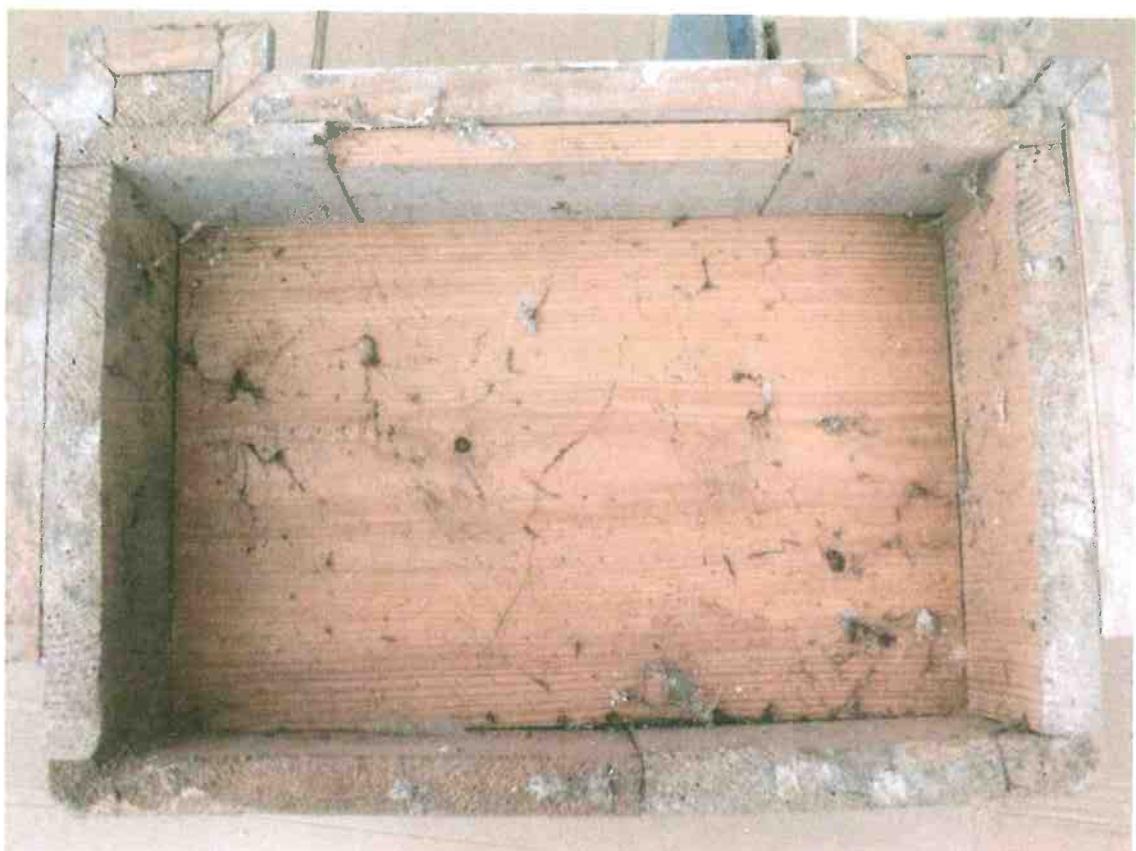
8

9

10

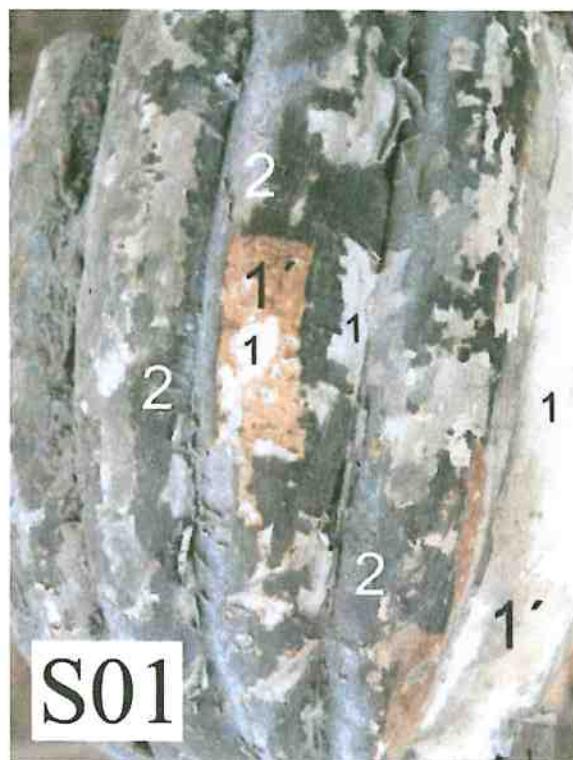

11

12

SONDÁŽNY VÝSKUM

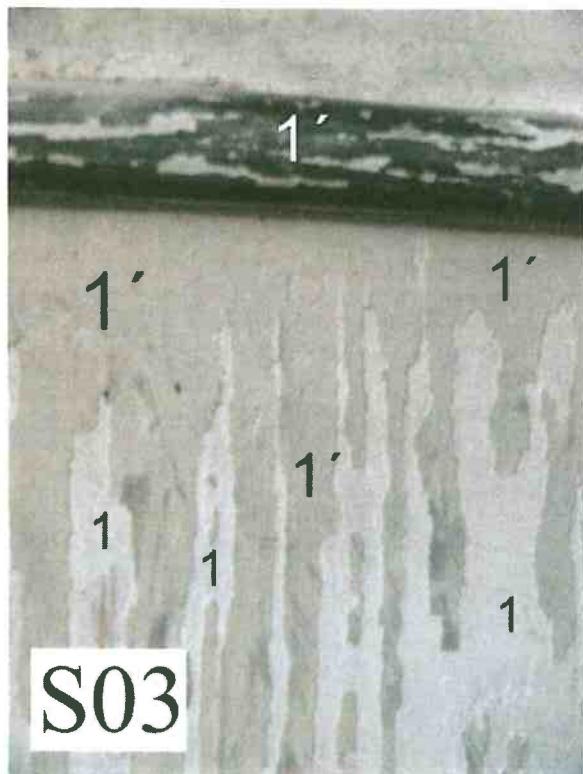
S01

13

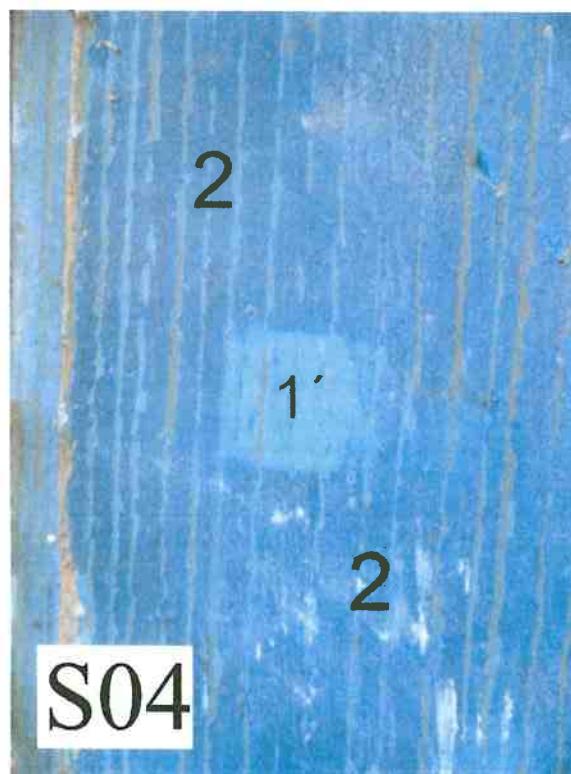
S02

14

S03

15

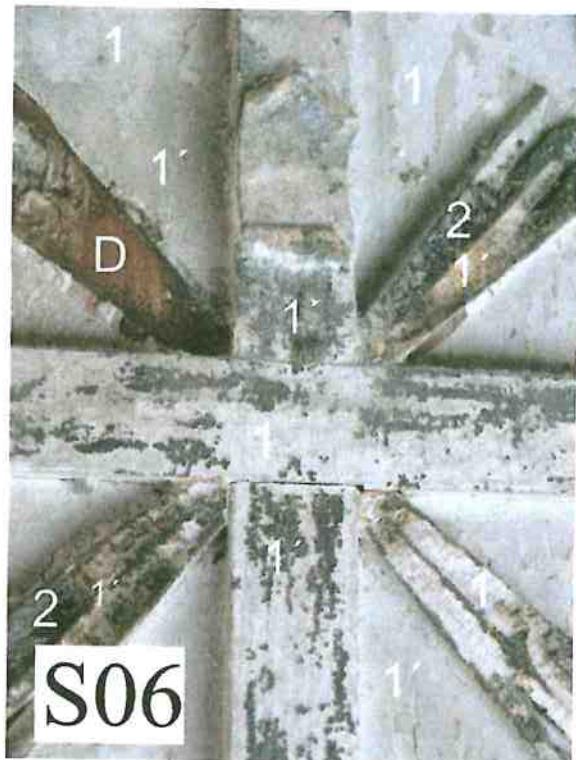

S04

16

S05

S06

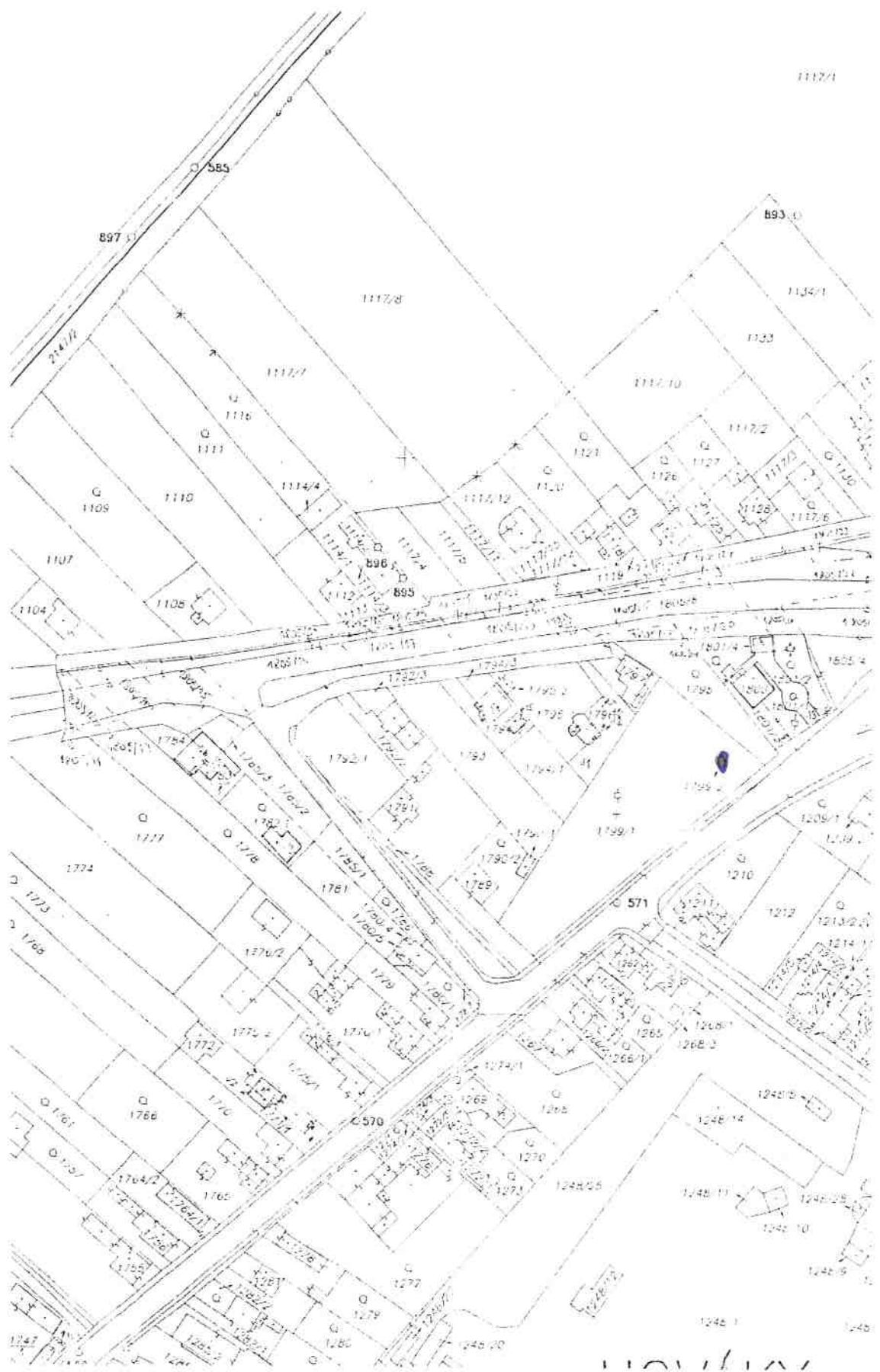
17

18

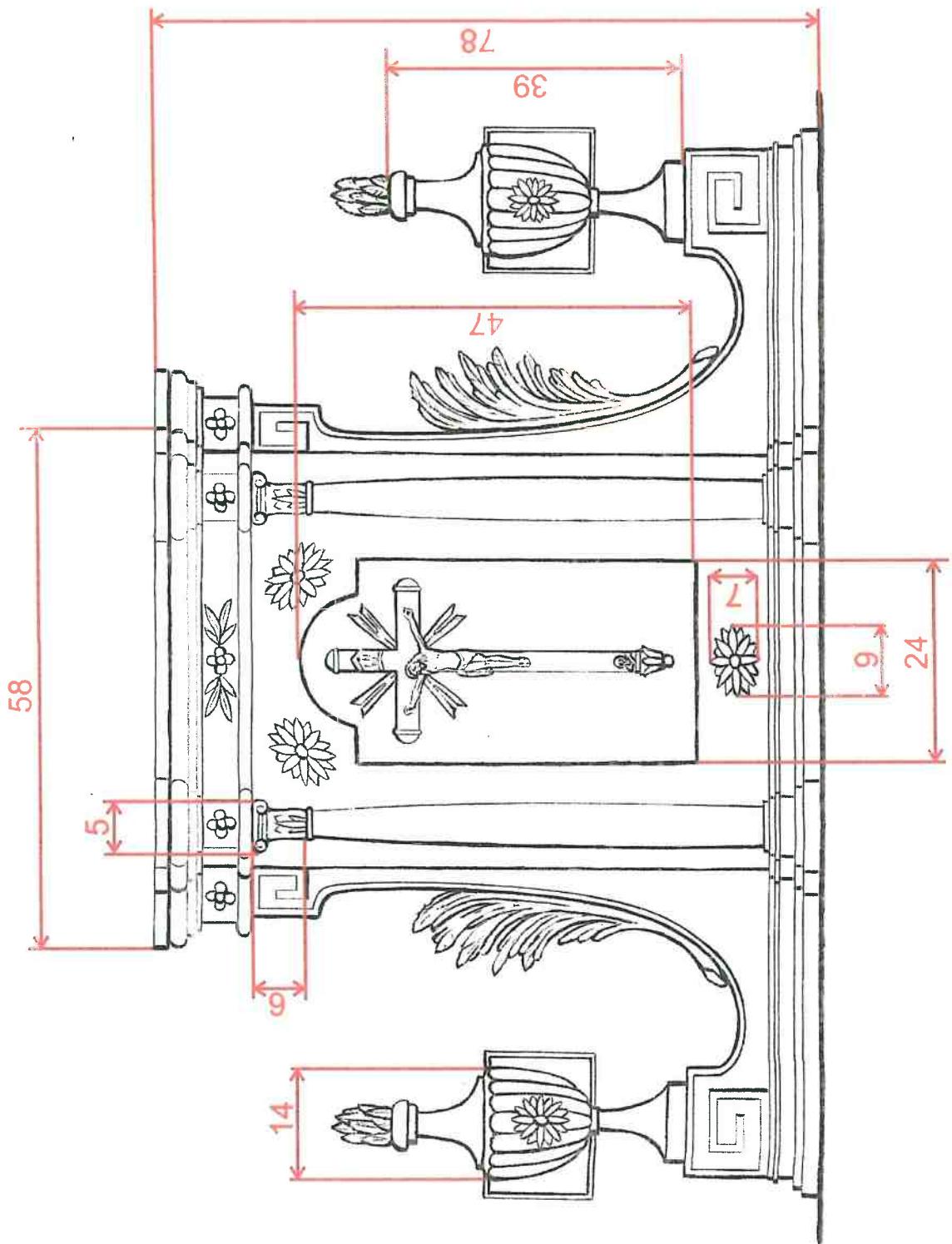
19

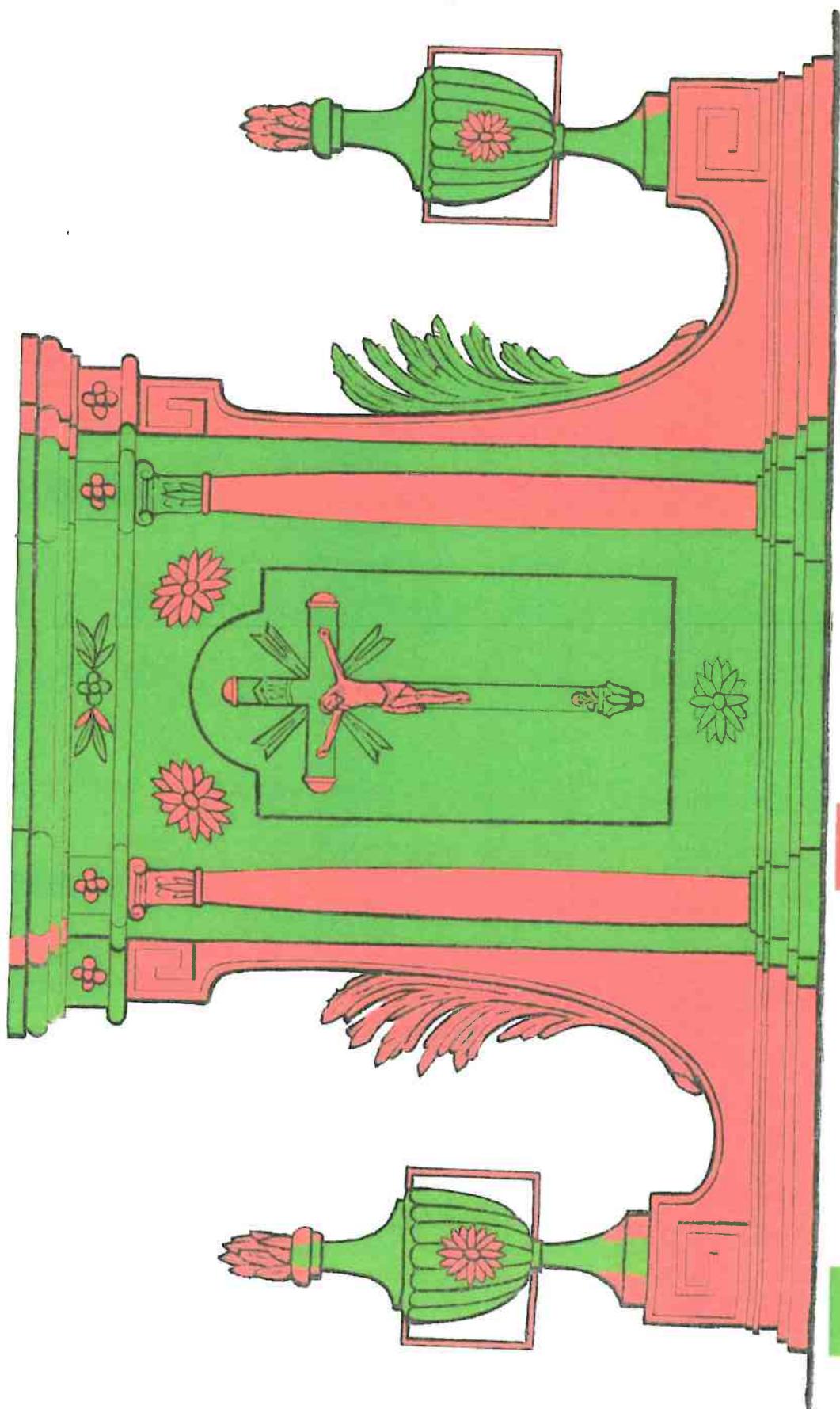
20

GRAFICKÁ PRÍLOHA č.1: situácia umiestnenia kaplnky- katastrálne zameranie

GRAFICKÁ PRÍLOHA č.2: rozmery

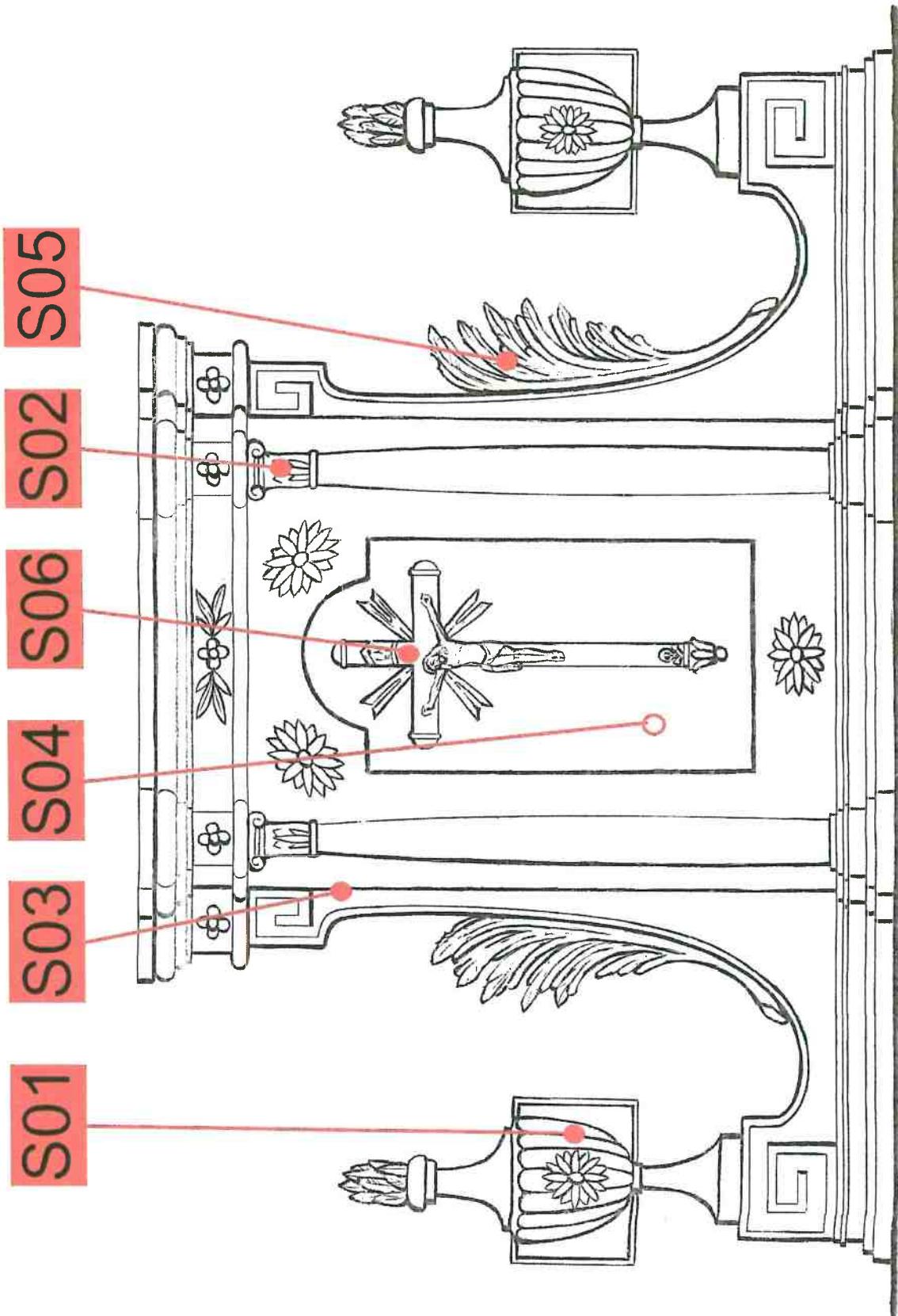

-zachované časti

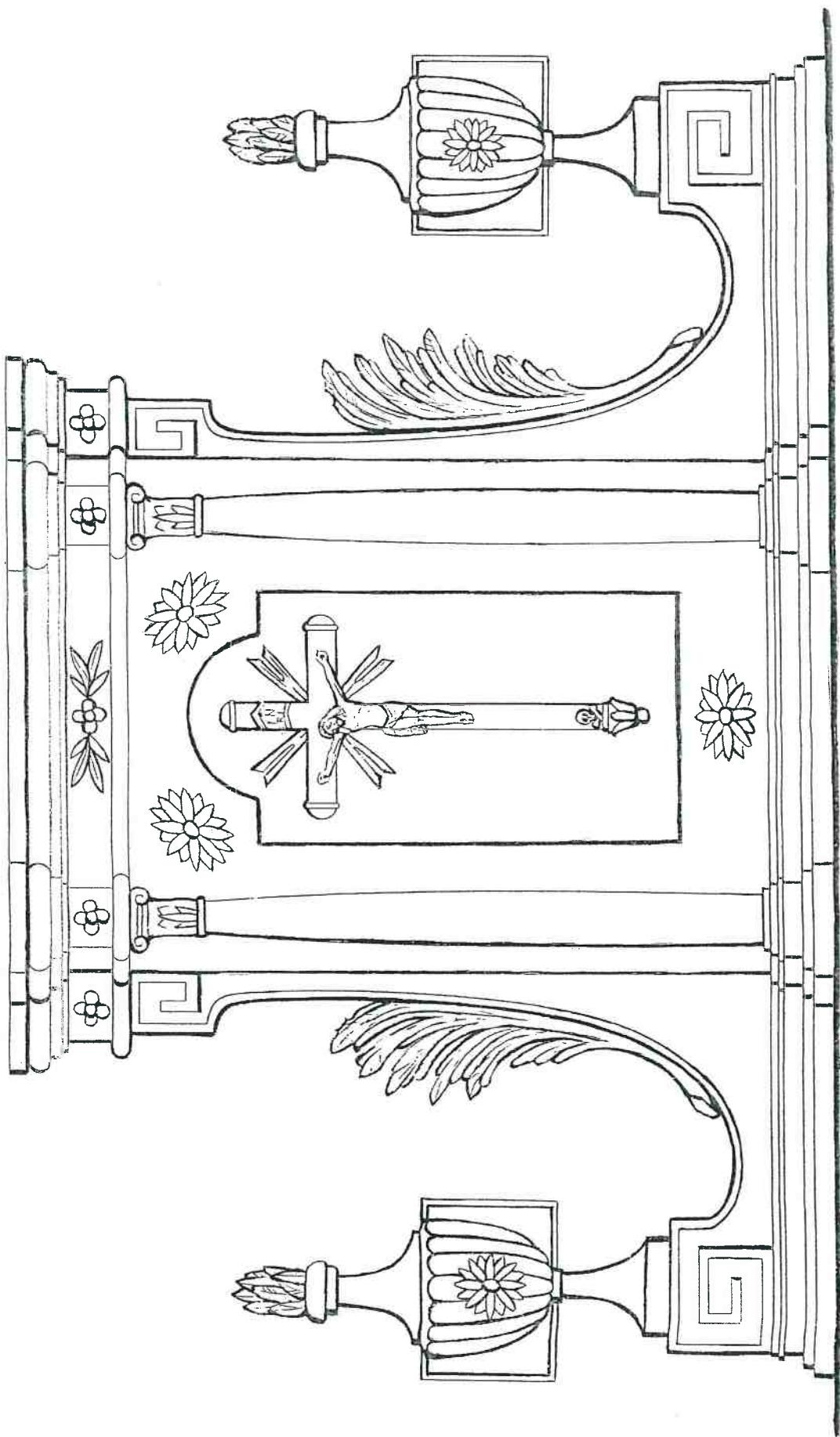
-chýbajúce časti

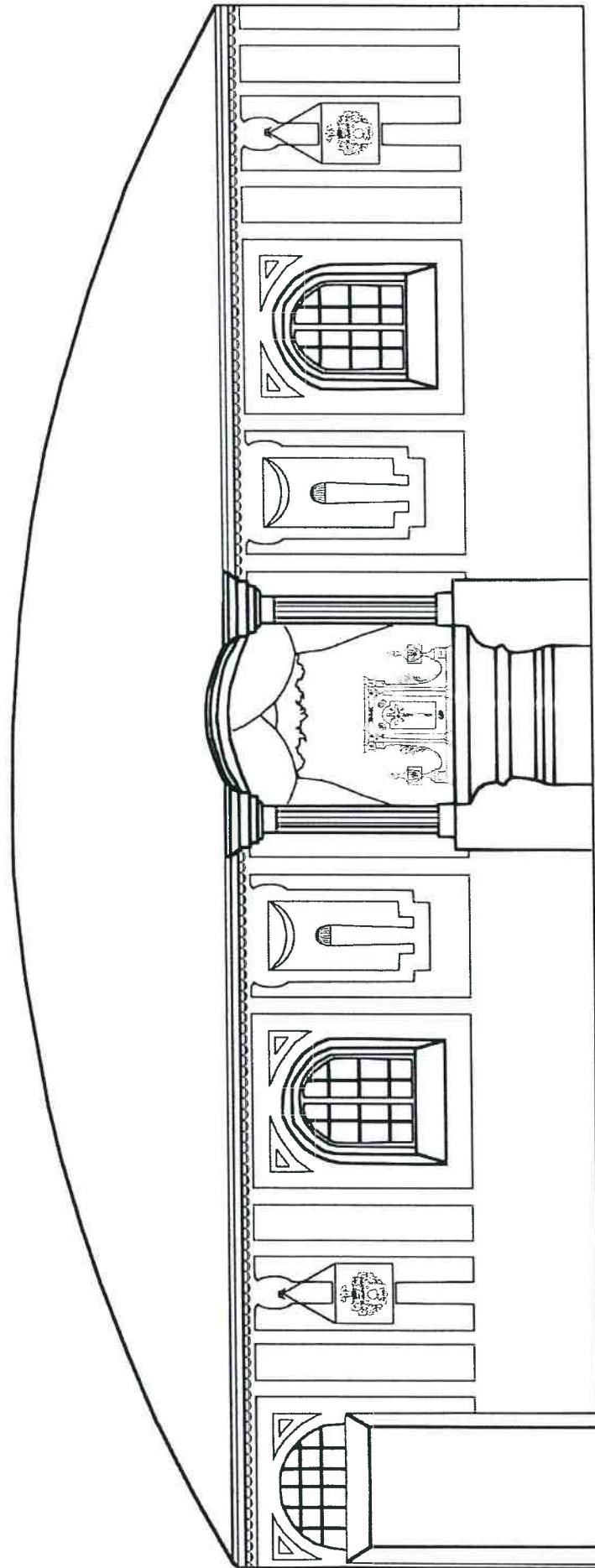
GRAFICKÁ PRÍLOHA č.3: zachované a chýbajúce časti

GRAFICKÁ PRÍLOHA č.4: miesta sondážneho výskumu

GRAFICKÁ PRÍLOHA č.5: návrh tvarovej rekonštrukcie

GRAFIČKÁ PRÍLOHA č.6: návrh osadenia v interéri kaplnky